

# ๗๓. ความสุข ตอนที่ ๒



สุภีร์ ทุมทอง

๕ สิงหาคม ๒๕๕๗

# ความสุข

๑. สภาวะและประเภทของความสุข
๒. ความสำคัญของความสุข
๓. วิธีพัฒนาความสุข

## ๑. สภาวะและประเภทของความสุข

คิหิสุขํ ปพฺพชิตสุขํ.(๑)

กามสุขํ เนกขมมสุขํ. (๒)

อุปธิสุขํ นิรุปธิสุขํ. (๓)

สาสวสุขํ อนาสวสุขํ. (๔)

สามิสสุขํ นีรามิสสุขํ. (๕)

อริยสุขํ อนริยสุขํ. (๖)

## ๑. สภาวะและประเภทของความสุข

กายิกํ สุขํ เจตสิกํ สุขํ. (๗)

สปปีतिकํ สุขํ นิปปีतिकํ สุขํ. (๘)

สาตสุขํ อุเปกขาสุขํ. (๙)

สมาธิสุขํ อสมาธิสุขํ. (๑๐)

สปปีติการมมณํ สุขํ นิปปีติการมมณํ สุขํ. (๑๑)

สาตารมมณํ สุขํ อุเปกขารมมณํ สุขํ.(๑๒)

รूपารมมณํ สุขํ อรूपารมมณํ สุขํ. (๑๓)

# ๑. สภาวะและประเภทของความสุข

สามีสํ สุขํ

นिरามีสํ สุขํ

นिरามิสสา นيرามิสตรํ สุขํ

(สํ.สพ. ๑๘/๒๗๙ นيرามิสสูตร)

# ๑. สภาวะและประเภทของความสุข

กามสุข (๑)

ฌานสมาบัติสี่สุข (๒ - ๙)

นิโรธสมาบัติสี่สุข (๑๐)

(สํ.สพ. ๑๘/๒๖๗ ปัญจกัณฐสูตร)

# ๑. สภาวะและประเภทของความสุข

สรุป ตัวความสุข

สภาวะ คือ เวทนา กับ นิพพาน

(๑) เวทียิตสุข

(๒) อเวทียิตสุข

## ๑. สภาวะและประเภทของความสุข

วุตตัม โข ปเนตัม ภิกขุ มया “**ยงฺกิลฺลิจิ เวทยิต्तํ, ตํ ทุกฺขสฺมิณฺ**”ติ.  
ตัม โข ปเนตัม ภิกขุ มया สงฺขารานํเยว อนิจฺจตํ สนฺธาย ภาสิตํ  
“**ยงฺกิลฺลิจิ เวทยิต्तํ, ตํ ทุกฺขสฺมิณฺ**”ติ. ตัม โข ปเนตัม ภิกขุ มया  
สงฺขารานํเยว ขยธมฺมตํ ... วยธมฺมตํ ... วิราคธมฺมตํ ...  
นิโรธธมฺมตํ ... วิปริณามธมฺมตํ ...

(สํ.สพฺา. ๑๘/๒๕๙ รโหคตสุตฺร)



## ๑. สภาวะและประเภทของความสุข

จตุตถาริมานิ คหปติ สุขานิ อธิคมนีนยานิ คีหิณา  
กามโภคินา กาลเณ กาลัม สมเยน สมยัม อุปาทาย.

กตมานิ จตุตถาริ ?

อตุถิสุขัม โภคสุขัม อานนุຍสุขัม อนวชชสุขัม.

(อ.จตุกก. ๒๑/๖๒ อานันนุຍสุตฺร)

## ๑. สภาวะและประเภทของความสุข

จตุตาโรเม พุยกุชุปชช ฌมมา กุลปุตตสส  
ทิจฺจธมฺมहितาย สํวตฺตนฺติ **ทิจฺจธมฺมสุขาย.**

กตเม จตุตาโร ? อัญฺจานสมฺปทา

อารกฺขสมฺปทา กลฺยาณมิตฺตตา สมชีวิตา.

(อ.อัญฺจก. ๒๓/๕๔ ทีฆชาณฺสูตร)

## ๑. สภาวะและประเภทของความสุข

จตุตถาโรเม พุคฺคฺมปชฺช ฌมฺมา กุลปุตฺตสฺส  
สมฺปรายหิตาย สํวตฺตนฺติ **สมฺปรายสุขาย.**

กตฺเม จตุตฺถาโร ? สทฺธาสมฺปทา

สีลสมฺปทา จาคสมฺปทา ปญฺญาสมฺปทา.

(อ.อรรถก. ๒๓/๕๔ ทีฆชาณฺสูตฺร)

# ๑. สภาวะและประเภทของความสุข

สุขวินิจฺฉยํ ชลฺยา,

สุขวินิจฺฉยํ ฌตฺวา อชฺฌตฺตํ สุขมนุญฺญุเชยฺย.

(ม.อ. ๑๔/๓๒๓ อรณวิภังคสูตร)

## ๑. สภาวะและประเภทของความสุข

ยัม โข ภิกขเว อิมะ ปญฺจ กามคฺเณ ปฏฺิจฺจ อูปฺปชฺชติ  
สุขํ โสมนสฺสํ. อิทํ วุจฺจติ กามสุขํ  
มีฬฺหสุขํ ปุณฺชชนสุขํ อนริยสุขํ.

“น อาสเวิตพฺพํ น ภาเวตพฺพํ น พหุลีกาตพฺพํ,  
ภายิตพฺพํ เอตสฺส สุขสฺสา”ติ วทามิ.

(ม.อ. ๑๔/๓๒๘ อรณวิภังคสูตร)

## ๑. สภาวะและประเภทของความสุข

...ปฐมํ ฌานํ...ทุติยํ ฌานํ... ตติยํ ฌานํ...

จตุตถํ ฌานํ อุปสมปชช วิหริตี. อิทํ วุจฺจตี

เนกขมมสุขํ ปวิเวกสุขํ อุปสมสุขํ สมโโพธิสุขํ,

“อาเสวิตัพพํ ภาเวตัพพํ พหุลีกาตัพพํ

น กายิตัพพํ เอตสฺส สุขสฺสา”ตี วทามิ.

(ม.อ. ๑๔/๓๒๘ อรณวิภังคสูตร)

# ความสุข

๑. สภาวะและประเภทของความสุข
๒. ความสำคัญของความสุข
๓. วิธีพัฒนาความสุข

## ๒.๑ เป็นจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา

วิชฌจฺฉา ปรมมา โรคา  
เอตํ ฌตฺวา ยถาภูตํ

(ขุ.ธ. ๒๕/๒๐๓)

อาโรคฺยปรมมา ลาภา  
วิสุตฺตาสา ปรมมา ฌาตี

(ขุ.ธ. ๒๕/๒๐๔)

สงฺขารา ปรมมา ทุกฺขา  
นิพฺพานํ ปรมํ สุขํ.

สนฺตฺตฺถึ ปรมํ ฌนํ  
นิพฺพานํ ปรมํ สุขํ.



## ๒.๒ เป็นข้อปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงจุดหมายสูงสุด

มยหมปิ โข ราชกุมาร ปุพเพว สมโพธา  
อนภิสมพุทฺธสฺส โพธิสฺตฺตสฺเสว สโต เอตทโหสิ  
“น โข สุขเณ สุขํ อธิคนฺตพพํ,  
ทุกฺเคน โข สุขํ อธิคนฺตพพนฺ’ติ.  
(ม.ม. ๑๓/๓๒๗ โพธิราชกุมารสูตร)

## ๒.๒ เป็นข้อปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงจุดหมายสูงสุด

ตสฺส มยฺหํ ราชกุมาร เอตทโหสิ “อภิชานามิ โข  
ปนาหํ ปิตุ สกุกสฺส กมฺมนฺเต สึตาย ชมฺพุฉายาย  
นิสินฺโน วิวิจฺเจว กามเหิ วิวิจฺจ อกฺุสเลหิ ฌมฺเมหิ  
สวิตกฺกํ สวิจาร์ วิเวกขํ **ปิติสฺขํ** ปจฺมํ ฌานํ  
อุปสมฺปชฺช วิหริตา.

(ม.ม. ๑๓/๓๓๕ โพธิราชกุมารสูตร)

## ๒.๒ เป็นข้อปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงจุดหมายสูงสุด

สียา นุ โข เอโสสมคโค โพธายา”ติ ?

ตสฺส มยหํ ราชกุมาร สตานุสสาริ วิญญาณํ อโหสิ

“เอเสว มคโค โพธายา”ติ.

(ม.ม. ๑๓/๓๓๕ โพธิราชกุมารสูตร)

## ๒.๒ เป็นข้อปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงจุดหมายสูงสุด

อถ โข โส มหาราช ภิกขุ เอวํ **สีลสมปนฺโน**  
น กุโตจิ ภยํ สมนุปสฺสตี, ยทิทํ สีลสํวรโต.  
เสยฺยถาปี มหาราช ขตฺตีโย มุทฺธาภิสิตโต  
นิหตฺปจฺจามิตโต น กุโตจิ ภยํ สมนุปสฺสตี,  
ยทิทํ ปจฺจตฺถิกโต;

(ที.สี. ๙/๒๑๒ สามัญญผลสูตร)

## ๒.๒ เป็นข้อปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงจุดหมายสูงสุด

เอวเมว โข มหาราช ภิกขุ เอวํ สีลสมปนโน  
น กุโตจิ ภยํ สมนุปสฺสตี, ยทิตํ สีลสํวรโต.

โส อิมินา อริเยน สีลกฺขนฺธเณ สมนฺนาคโต

อชฺฌตฺตํ **อนวชฺชสุขํ** ปฏิสํเวเทตี.

(ที.สี. ๙/๒๑๒ สามัญญผลสูตร)

## ๒.๒ เป็นข้อปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงจุดหมายสูงสุด

มนสา ฌมมํ วิญญาย น นิमितตคฺคาหิ โหติ  
นानุพยญชนคฺคาหิ; ยตฺวาธิกรณเมนํ มนินฺทริยํ อสํวตํ  
วิหรนฺตํ อภิชฌมา โทมนสฺสา ปापกา อกฺุสลา ฌมมา  
อนฺวาสุสเวยฺยํ, ตสฺส สํวราย ปฏฺฐิปชฺชติ,  
รกฺขติ มนินฺทริยํ, มนินฺทริเย สํวรํ อापชฺชติ.

(ที.สี. ๙/๒๑๓ สามัญญผลสูตร)

## ๒.๒ เป็นข้อปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงจุดหมายสูงสุด

โส อิมินา อริเยน อินทริยสัวเรน สมนุนาคโต

อชฌตตํ **อพฺยาเสกสฺสํ** ปฏิสัเวเทติ.

(ที.สี. ๙/๒๑๓ สามัญญผลสูตร)

## ๒.๓ เป็นสิ่งที่สัตว์ทั้งหลายต้องการ

กตโม จ คหปตโย อตฺตูปนายิโก ฌมฺมปริยาโย?

อิธ คหปตโย อริยสาวโก อิติ ปุสฺสณฺณจิกฺขติ

“อหํ โขสฺมิ **ชีวิตุกาโม อมริตูกาโม**

**สุขกาโม** ทุกฺขปฺปฏิกฺกุล.

โย โข มํ **ชีวิตูกามํ อมริตูกามํ สุขกามํ** ทุกฺขปฺปฏิกฺกุลํ

ชีวิตา โวโรเปยฺย, น เมตํ อสฺส ปิยํ มนาปํ.

(สํ.ม. ๑๙/๑๐๐๓ เวฬุทวารายยสูตร)



## ๒.๓ เป็นสิ่งที่สัตว์ทั้งหลายต้องการ

อหฺณฺเจว โข ปน ปรี ชีวิตุกามํ อมริตुकามํ สุขกามํ

ทุกุขปฺปฏิกุลํ ชีวิตา โวโรเปยฺยํ,

ปรสฺสปี ตํ อสฺส อปฺปิยํ อมฺนาปํ.

โย โข มฺยายํ ฌมฺโม อปฺปิโย อมฺนาโป,

ปรสฺสเปโส ฌมฺโม อปฺปิโย อมฺนาโป.

(สํ.ม. ๑๙/๑๐๐๓ เวฬุทวารายยสุตฺร)

## ๒.๓ เป็นสิ่งที่สัตว์ทั้งหลายต้องการ

โย โข มุยายํ ฌมฺโม อปฺปิโย อมฺนาโป,  
กถาหํ ปฺรณฺเตน สณฺโณเชยฺยนํ”ติ.

โส อิติ ปฺรฺหฺสฺสขาย อตฺตนา จ ปาณาติปาตา ปฺรฺหฺวิโรโต  
โหติ, ปฺรณฺจ ปาณาติปาตา เวรมณฺยา สมาทเปติ,  
ปาณาติปาตา เวรมณฺยา จ วณฺณํ ภาสตี,  
(สํ.ม. ๑๙/๑๐๐๓ เวฬุทวารายยสุตฺร)

## ๒.๓ เป็นสิ่งที่สัตว์ทั้งหลายต้องการ

จตุตทาโรเม เปสฺส ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชชมานา โลกสฺมี.

กตเม จตุตทาโร ? อิท เปสฺส เอกจฺโจ ปุคฺคโล **อตฺตนฺตโป**

โหติ อตฺตปริตทาปนानุโยคมนุยุตฺโต,

อิธ ปน เปสฺส เอกจฺโจ ปุคฺคโล **ปรนฺตโป** โหติ

ปรปริตทาปนानุโยคมนุยุตฺโต,

(ม.ม. ๑๔/๔ กัณฑ์กรสูตร)

## ๒.๓ เป็นสิ่งที่ลัทธิทั้งหลายต้องการ

อิธ ปน เปสฺส เอกจฺโจ ปุคฺคโล อตฺตนฺตโป จ โหติ

อตฺตปริตฺตานิ นานุโยคฺมนุยุตฺโต ปรนฺตโป จ

ปรปริตฺตานิ นานุโยคฺมนุยุตฺโต,

อิธ ปน เปสฺส เอกจฺโจ ปุคฺคโล **เนวตฺตนฺตโป** โหติ

นาตฺตปริตฺตานิ นานุโยคฺมนุยุตฺโต **น ปรนฺตโป**

น ปรปริตฺตานิ นานุโยคฺมนุยุตฺโต,

(ม.ม. ๑๔/๔ กัณฑ์กรสูตร)

## ๒.๓ เป็นสิ่งที่ลั้วท้วงหลายต้องการ

โส อนตฺตนฺตโป อปรนฺตโป ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม  
นิจฺฉาโต นิพฺพุโต สีตฺธิภูโต สุขปฏฺฐิสฺสเวทึ  
พฺรหฺมภูเตน อตฺตนา วิหฺรตี.  
(ม.ม. ๑๔/๔ กัณฺทรกสฺสูตร)

## ๒.๔ ทำให้เกิดสมาธิ

ตสฺสึเม ปญฺจ นีวรณฺเน ปหีนฺเน อตฺตนิ สมฺนุปสฺสโต  
ปาโมชฺชํ ชายตี, ปมุทิตสฺส ปีตี ชายตี, ปติมฺนสฺส  
กาโย ปสฺสมภฺตึ, ปสฺสทฺธกาโย **สุขํ** ปฐฺสํเวเทตี,  
**สุขีโน จิตฺตํ สมาธิยตี.**

(ที.สึ. ๙/๒๒๕ สามัญญผลสูตร)

## ๒.๕ เป็นวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งของการทำสมาธิ

อตฺถิ ภิกฺขเว สมาธิภาวนา ภาวิตา พหุลีกตา

ทีฏฺฐธมฺมสุขวิหาราย สํวตฺตติ, อตฺถิ ภิกฺขเว สมาธิภาวนา

ภาวิตา พหุลีกตา ฅานทสฺสนปฺปฎฺฐิตาภาย สํวตฺตติ,

อตฺถิ ภิกฺขเว สมาธิภาวนา ภาวิตา พหุลีกตา

สตีสมฺปชฅณฺณาย สํวตฺตติ, อตฺถิ ภิกฺขเว สมาธิภาวนา

ภาวิตา พหุลีกตา อาสวานํ ขยาย สํวตฺตติ.

(อ.จตุกก. ๒๑/๔๑ สมาธิภาวนาสูตฺร)

สวัสดีครับ